

Impasul metodologic

„Pentru ca spațiul de raționalitate economică să funcționeze, nu pot face același lucru în același timp toți indivizii, toate piețele sau toate economiile.”

Diferențierea de intenții și scopuri constituie temeiul economicității. De altfel, argumentul tare care face din individualismul metodologic un principiu susține contextul diferențierii pe dublul palier al intențiilor și scopurilor. Fără această diferențiere intensiunea termenului individ devine un nonsens. În plus, singura formulă prin care se acoperă non-conflictual interesul individual este alegerea liberă – în sens necorelat spațial și temporal, independent, nu ca element al unei mulțimi – a obiectivelor și a căilor de atingere a lor.

Dar, în ciuda pretențiilor de consistență universală, nivelul diversității discrete, ca expresie a principiului individualismului metodologic, încarcă parțial fenomenologia economică. Nivelul care certifică operaționalitatea principiului este explicit cel microeconomic. Doar la acest nivel principiul operează în condiții de natură discretă, unde părțile contează acțional, ele făcând regula. Nivelul macroeconomic se configurează ca realitate transindividuală, un fel de diversitate fuzionată organic. La acest nivel se validează economicitatea într-o realitate de consistență complexă, unde întregul are funcții prevalente.

Comportamentul celular, discret și discreționar – ca efect al supercentrării gnoseologice pe individ – de la nivelul microeconomic nu poate trece prin inversiune în comportamentul organic, complex și cooperativ de la nivelul macroeconomic. La acest ultim nivel relevanța cognitivă a principiului individualismului metodologic se dizolvă. La nivel macro își are locul complexitatea, structurată de un alt principiu, cel al socialității metodologice. Acest principiu asigură cogniției platforma argumentativă de a surprinde sensul realității complexe prin evidențierea co-relațiilor spațiale și temporale, a țesăturii contextului social, temeiul inter-subiectiv al naturii umane. Pornind de la acest principiu metodologic, macroeconomia descifrează modul în care interacționează diversitatea intențiilor și obiectivelor individuale ca univers atotcuprinzător.

O fixație cu cauză extraștiințifică refuză dreptul de cetate acestui principiu. Ca atare, macroeconomiei i se cere să rămână sub imperiul determinismului specific microeconomiei. Consecința directă este anularea funcțiilor normative, cooperative și distributive specifice acestui palier al realității economice. Astfel, centrarea analizelor pe individualismul cu funcții excluzive proiectează macroeconomia prin sumarizarea fenomenelor microeconomice. Întregul este conceput mecanic drept sumă a părților.

În fapt, macroeconomia este un întreg catalizat de substanța socială a individului uman, de valorile economice ale intersubiectivității. Întregul macroeconomic excede ca realitate adăugarea componentelor funcționale, are funcții nu doar mai complexe, ci și complet diferite ca finalitate. Coeziunea întregului obligă la păstrarea raporturilor de prevalență și preeminență cu tot ceea ce justifică performanța părților. Bunăoară, competitivitatea, ca dimensiune macroeconomică, vede concurența microeconomică drept element al său, la care nu se reduce însă invariabil. Potențialul economiei este o problemă formulată în termeni sociali și ale cărei soluții sunt eminamente de natura discernământului consensualizat, deci socializat.

Când schimbă orizontul și altitudinea analizei știința economică trebuie să evite inconsistența metodologică. Acest imperativ epistemic a fost depozitat într-un principiu puțin vehiculat: ceea ce este valabil la nivel microeconomic nu este valabil la nivel macroeconomic. În materie de comportamente, inconsistența este de domeniul evidenței: pentru ca spațiul de raționalitate economică să funcționeze, nu pot face același lucru în același timp toți indivizii, toate piețele sau toate economiile.

Mecanica paradoxală a configurării intențiilor și scopurilor devoalează inconsistența epistemologică a modelului explicativ al Economiei. Probabil că ieșirea din acest impas ar putea să survină prin înțelegerea fracturii totale de sens a intențiilor și scopurilor, sugerată de substanțierea diferențierii și a complexității, pe nivelele micro- și macroeconomic. Pe palierul micro există o confruntare a intențiilor și o dispersie a scopurilor, în timp ce pe palierul macro intențiile se concentrează, iar scopurile se integrează. Principiul individualismului metodologic explică diversitatea funcțională a naturii economice, iar principiul socialității metodologice explică diversitatea contextelor acționale încorporate naturii umane.

Stările de concordanță a intențiilor și scopurilor sunt contrarii care exced funcționalității, sunt anormale și devin anomalii extreme. Ele sunt inteligibile doar în termeni ai naturii umane. Cumulativ, cu sens macroeconomic, acestea iau forma exuberanței iraționale, cu sens diferențial microeconomic semnifică panica. Și unele și celelalte dintre anomalii anulează agresiv starea de raționalitate economică, în primul caz prin supralicitarea intențiilor, în cel de-al doilea prin contraperformanța scopului.

Limitele comportamentale date de exuberanța irațională și de panică fac vizibil adevărul că natura umană constituie contextul în care se substanțializează natura economică. Cele două principii metodologice nu sunt substituibile decât cu riscul de a altera cogniția. Ele se află în raporturi de complementaritate explicativă de tip parte și întreg. Viziunea configurării domeniilor existenței umane pe contexte încastrate după regula definită de săgeata epistemologică care se deplasează de la simplu la complex este valabilă și în cazul cuplajului principal microeconomic-macroeconomic, adică individual-social.